

Vergaderjaar 2020–2021

32 820

Nieuwe visie cultuurbeleid

Nr. 395

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 13 november 2020

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de brief van 22 juni 2020 over Herijking Canon van Nederland (Kamerstuk 32 820, nr. 370) en over de brief van 25 juni 2020 over resultaten van de herijking van de Canon van Nederland (Kamerstuk 32 820, nr. 375).

De vragen en opmerkingen zijn op 3 september 2020 aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorgelegd. Bij brief van 11 november 2020 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Tellegen

Adjunct-griffier van de commissie,
Bosnjakovic

Inhoud

I	Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
	• Inbreng van de leden van de VVD-fractie	2
	• Inbreng van de leden van de CDA-fractie	4
	• Inbreng van de leden van de D66-fractie	5
	• Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie	7
	• Inbreng van de leden van de SP-fractie	8
	• Inbreng van de leden van de PvdA-fractie	8
	• Inbreng van de leden van de SGP-fractie	9
II	Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	9

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie vinden het belangrijk dat de verhalen van het verleden worden verteld aan onze leerlingen, zodat zij een historisch besef hebben. De leden hebben daarom met interesse kennisgenomen van het «Rapport van de Commissie Herijking Canon van Nederland» en de daarbij behorende brief van de Minister. Wel hebben de leden nog een aantal vragen.

Rapport van de Commissie Herijking Canon van Nederland

Basisonderwijs en pabo's

De leden van de VVD-fractie lezen dat in het basisonderwijs de Canon door ruim twee derde van de leerkrachten in de bovenbouw gebruikt wordt. Wat gebruiken de rest van de leerkrachten voor hun lessen en wat zijn de voornaamste redenen voor scholen om niet gebruik te maken van de Canon in hun lessen? Op welke manier borgt de Minister dat leerlingen van deze school nog steeds genoeg informatie en les krijgen over de nationale geschiedenis? Is de Minister het tevens met de leden eens dat historisch besef een belangrijk onderdeel is van het goed kunnen functioneren binnen de Nederlandse samenleving, zo vragen zij.

Voortgezet onderwijs

De leden van de VVD-fractie vragen met welk doel de makers van de Canon de Canon hebben gemaakt. Tevens vragen zij of de makers van mening zijn dat het doel afdoende wordt bereikt. De leden lezen ook dat een groot deel van de vensters inmiddels aanbod komt in de courante lesmethoden geschiedenis. Op welke manier wordt voorkomen dat er onnodig overlap ontstaat tussen de beide initiatieven? De leden lezen dat er bij de totstandkoming van de vorige Canon veel kritiek te horen was vanuit docenten uit het voortgezet onderwijs. Deze kritiek spitste zich bijvoorbeeld toe op het vermeende nationalistische karakter van de Canon. Welke invloed heeft deze kritiek gehad op de totstandkoming van de huidige Canon? Is de Minister van mening dat er aanpassingen nodig waren naar aanleiding van die kritiek? Wat zijn de voornaamste kritieken vanuit het werkveld op de Canon en hoe beoordeelt de Minister die kritieken? Daarnaast werd de aansluiting bij de tien tijdvakken als gebrekkig ervaren en werd het gefragmenteerde karakter (veel losse vensters) ook als problematisch ervaren. Wordt deze gebrekkige aansluiting nog steeds ervaren? Wat heeft de Minister gedaan

om te waarborgen dat de nieuwe Canon niet enkel een «inspiratiebron» zou zijn, zo vragen zij.

Opdracht commissie werkwijze

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Minister van OCW de opdracht omschreef als het «tegen het licht houden van keuzes en teksten die [in 2005–2006] op grond van de inzichten van toen gemaakt zijn». Heeft de Minister nog een andere opdracht, mening of aanwijzing meegegeven aan de makers van de Canon? Zo ja, welke?

De leden lezen dat de commissie zodanig is samengesteld dat de belangrijkste sectoren die te maken hebben met de Canon erin vertegenwoordigd zijn. Wie worden er dan bedoeld met «aanverwante spelers», zo vragen de leden.

Herschreven teksten

De leden van de VVD-fractie merken op dat de Minister in haar opdrachtbrief beklemtoonde dat de Canon een «stimulerende rol» zou moeten hebben «bij de overdracht van kennis over het verleden» en dat de Canon voor «nieuwkomers» gebruikt zou moeten worden om kennis te vergaren over de Nederlandse cultuur en geschiedenis. Waar is de functie voor nieuwkomers op gebaseerd, zo vragen de leden, en op welke manier wordt dit getoetst. De leden vragen voor wie de Canon nu echt bedoeld is. Welke doelgroep hadden de leden van de commissie voor ogen bij het herijken van de Canon, zo vragen de leden.

Plaats en positionering in het Curriculum

De leden van de VVD-fractie lezen dat de commissie is gevraagd te adviseren over de plek van de Canon in het curriculum. De commissie adviseert dat de Canon gebaat is bij zorgvuldige positionering: niet te stevig, maar ook niet te vrijblijvend. De Canon is geen doel, maar middel. Hoe waarborgt de Minister dat de Canon niet als te vrijblijvend wordt ervaren? Zit er een bepaald dwingend karakter achter?

Ook lezen de leden dat het voor het onderwijs van belang is dat de Canon niet apart wordt vermeld naast de tien tijdvakken en kenmerkende aspecten, maar wordt geïntegreerd in het toekomstige historisch referentiekader. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, zo vragen de leden.

Didactische toepassing in het basisonderwijs

De leden van de VVD-fractie lezen dat de vensters uitstekend dienen als voorbeelden voor lessen die aansluiten bij kerndoel 53. Vindt de Minister ook niet dat het enkel dienen als voorbeeld vrij vrijblijvend is? Hoe zorgt de Minister ervoor dat het niveau van alle leerlingen in Nederland, met betrekking tot geschiedenis, ongeveer gelijk is, als hun lesmethoden, door het vrijblijvende karakter van de Canon, niet overeen hoeven te komen, zo vragen de leden.

Didactische toepassing in het voortgezet onderwijs

De leden van de VVD-fractie lezen dat de zeven nieuwe hoofdlijnen samenhang aanbrengen tussen de verschillende vensters en dat ze de relevantie van de verschillende aspecten onderstrepen. Scholen die streven naar een sterkere correlatie en samenwerking tussen vakken, kunnen deze hoofdlijnen als hulpmiddel gebruiken. Wat doen de scholen die niet streven naar een correlatie dan met de Canon? Hoe voorkom je «cherry-picking» binnen de Canon, zo vragen de leden.

Implementatie

De leden van de VVD-fractie vragen of er nog onderwijsinstellingen zijn die, ondanks de herijkte Canon, nog gebruik maken van de oude Canon. Zo ja, wat vindt de Minister hiervan, zo vragen de leden.

Herijkingsritme

De leden van de VVD-fractie vragen wat de Minister ervan vindt dat de Canon elke tien jaar herijkt gaat worden in plaats van de initieel beoogde vijf jaar. Waarom is hiervoor gekozen? Klopt het niet dat de Canon juist «levend» moet zijn, waarom kiezen we er dan niet voor om de Canon niet vaker te heroverwegen, zo vragen de leden.

Nieuwe visie cultuurbeleid-brief van de Minister van OCW

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het vijftien jaar heeft geduurd om de Canon te herijken in plaats van de beoogde vijf jaar. Wat heeft dit voor het onderwijs van de leerlingen betekend, zo vragen de leden.

Zichtbaarheid en toegankelijkheid Canon

De leden van de VVD-fractie lezen dat de commissie als advies heeft gegeven dat de beheerders van canonvannederland.nl in staat gesteld moeten worden om de website verder te actualiseren. Zijn hier bepaalde richtlijnen voor opgesteld? Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat er geen inhoudelijke wijzigingen worden doorgevoerd die niet van tevoren zijn besproken in de commissie? Ook lezen de leden dat de Minister 100.000 euro beschikbaar heeft gesteld voor het onderhoud van de Canon. Waar is deze 100.000 euro op gebaseerd en wat houdt dit onderhoud in, zo vragen de leden.

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de resultaten van de herijking van de Canon van Nederland. Deze leden zeggen de commissie-Kennedy dank voor haar werk en voor de heldere wijze waarop zij haar aanpak heeft uiteengezet. Deze leden onderschrijven de woorden van de commissie: «Een blijvende belangstelling voor en kennis van het verleden – daar wordt elk mens en elke samenleving beter van.» Naar mening van de leden is het niet aan de politiek om inhoudelijk een oordeel te vellen over de herijkte Canon, maar deze leden hebben nog wel enkele vragen over de brief van de Minister.

De leden van de CDA-fractie lezen in de beleidsreactie dat de Minister schrijft dat de betrokkenen bij het leergebied Mens & Maatschappij in het kader van de curriculumvernieuwing gaan kijken of en hoe de vernieuwde Canon een plek kan krijgen in de vernieuwde kernvakken. Vanwege deze formulering; «of en hoe» van de Minister vragen deze leden of zij het mogelijk acht dat de herijkte Canon geen plek krijgt in de vernieuwde kernvakken. Wat zou de reden daarvoor zijn en zou zij dit wenselijk achten? Gaarne ontvangen deze leden een nadere toelichting.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister verder of de leden van de commissie Herijking Canon van Nederland een rol krijgen bij het inbedden van de Canon in de vernieuwde kernvakken en zo ja op welke wijze.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister voorts om een nadere toelichting over de toepassing van de Canon in de huidige kernvakken. Op welke wijze worden de scholen ondersteund hierbij en wanneer denkt de Minister dat bijvoorbeeld de aanbevelingen van de commissie die zien op deze ondersteuning zijn uitgewerkt. Binnen welke termijn moet die uitbreiding van de Canonwebsite er bijvoorbeeld zijn om leraren te ondersteunen, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Minister onder het kopje «Zichtbaarheid en toegankelijkheid van de Canon» alleen de website www.canonvannederland.nl en de Canonmusea noemt. Deze leden denken aan een formule als «A History of the World in 100 Objects», waarmee Neil MacGregor, oud-directeur van het British Museum, geschiedenis op een aanstekelijke manier over het voetlicht bracht. Deze leden herinneren in dit verband ook aan de afspraak in het regeerakkoord (Bijlage bij Kamerstuk 34 700, nr. 34): «We investeren in het beter zichtbaar maken en zo mogelijk toegankelijk maken van historische plaatsen in het land die het verhaal van onze geschiedenis vertellen.» Kan de Minister nader uiteenzetten op welke wijze de fysieke zichtbaarheid en toegankelijkheid van historische plaatsen is bevorderd, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie onderschrijven het voornemen om de Canon voortaan periodiek te herijken, maar vragen de Minister om een nadere toelichting waarom voor eenmaal in de tien jaar is gekozen in plaats van eenmaal in de vijftien jaar zoals nu is gebeurd. Deze leden vragen de Minister een nadere toelichting op het gekozen governance-model. Wat betekent het, dat de stichting intellectueel eigenaar is van het concept en de inhoud van de Canon van Nederland? Wat is de rol en de verantwoordelijkheid van de Minister met betrekking tot de stichting, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie vragen tot slot naar de stand van zaken met betrekking tot de uitreiking van de Canon aan achttienjarigen.

Inbreng van de leden van de D66-fractie

Algemeen

De leden van de D66-fractie hebben met enthousiasme kennisgenomen van de herijking van de Canon van Nederland. De commissie-Kennedy verdient wat deze leden betreft een compliment voor het eindresultaat, gelet op de complexe opdracht waar zij voor stonden. Toen de commissie-Van Oostrom de eerste Canon in 2006 presenteerde, was het al de bedoeling om de Canon om de zoveel jaar te herijken. Dit was geen gemakkelijke opgave. De leden zijn positief over de aanpassingen in de herijkte Canon met, zoals de commissie zelf stelt «meer balans op [onder andere] het gebied van meerstemmigheid, gender en diversiteit». Ook dat er extra aandacht is gekomen voor de zwarte bladzijdes uit de Nederlandse geschiedenis en nog meer is getracht om op een brede manier te vertellen over Nederlandse successen en de zwarte bladzijdes kan op instemming rekenen van deze leden. Zeker gelet op het moeizame debat in de Kamer, waar meerdere politieke partijen juist aandrongen op het schrappen van de passage over de schaduwkanten van de Nederlandse geschiedenis in de opdrachtbrief aan de commissie. Toen de Canon in 2006 werd gepresenteerd, was deze nog nauwelijks bekend. Het feit dat de Canon nu op heel veel scholen wordt gebruikt, vinden bovengenoemde leden dan ook benoemingswaardige prestatie. Wat ook duidelijk is geworden, gelet op de recente Black Lives Matter-demonstraties, dat er een enorme behoefte is van een grote groep

mensen in Nederland om aandacht te besteden aan racisme. De gevoelens van vele activisten is dat het belangrijk is om gezien te worden en opgetreden wordt tegen racisme. De leden zijn van mening dat het vertellen van meerdere verhalen van verschillende kanten, zoals bijvoorbeeld over het slavernijverleden in de Canon, meer openheid creëert en ook meer ruimte voor gesprek biedt over wat de invloed van de geschiedenis heden ten dage is.

Het onderwijzen van kinderen over de Nederlandse geschiedenis legt een belangrijke basis, namelijk het geven van kennis. Daarmee biedt het ruimte om vanuit meerdere perspectieven te kunnen kijken naar bijvoorbeeld de gevoelens van ongenoegen van een ander. Ongeacht welke dat zijn. En mede daarom is de Canon zo belangrijk.

De leden hebben verder nog enkele vragen naar aanleiding van de herijking.

De Canon en het onderwijs

De leden van de D66-fractie constateren dat veel leraren hun lessen afstemmen op de Canon. Nu de Canon voor 20 procent verandert, kan aangenomen worden dat zij tijd nodig hebben om hun lessen hierop aan te passen, ook aangezien (pas) half augustus alle nieuwe teksten op de website van de Canon te vinden zijn. Worden leraren hier op een bepaalde manier nog bij gefaciliteerd en zo ja, op welke wijze, zo vragen de leden. De Canon wordt steeds meer gebruikt in het po¹ en vo², maar nog niet overal. Hoe wil de Minister, in samenwerking met haar collega, de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, ervoor zorgen dat het aantal scholen dat de Canon gebruikt zo groot mogelijk wordt, zo vragen de leden.

Zichtbaarheid en toegankelijkheid Canon

De leden van de D66-fractie merken op dat de Canon van Nederland een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van scholieren in het po en vo. De leden zien daarnaast potentie om de Canon ook meer onder de aandacht te brengen van ouder(e) generaties/publiek, die daar op school nooit kennis mee hebben kunnen maken. Zeker gelet op de brede maatschappelijke discussies van de afgelopen maanden over beelden, helden, zwarte bladzijdes en andere maatschappelijke onderwerpen kunnen deze leden zich voorstellen dat er onder volwassenen ook een behoefte is om meer kennis te nemen van de Nederlandse Canon. Door het gebruik van de Canon door bijvoorbeeld musea worden hier al stappen in gezet. Maar meer culturele instellingen zouden de uitgangspunten van de Canon kunnen betrekken bij de verhalen die ze vertellen via hun collecties en tentoonstellingen. Ook de website zou hier aan kunnen bijdragen indien deze nog verder wordt uitgebreid, zoals ook aanbevolen wordt door de commissie. Is de Minister het eens met bovengenoemde leden dat hier nog winst te behalen valt, en zo ja hoe gaat zij dit doen? Zij geeft aan in haar beleidsreactie dat zij met betrokken partijen wilt verkennen hoe deze aanbeveling het beste opgevolgd kan worden. Is zij ook bereid daarin mee te nemen hoe de Canon het oudere publiek beter kan bereiken? In welke mate ziet de Minister mogelijkheden om wellicht samen met musea deze rol in te vullen en zo mensen op diverse manieren alsnog kennis te kunnen laten maken met deze kennis?

Tot slot zijn deze leden voorstander van het breder inzetten van de Canon door culturele instellingen en andere sectoren. Is de Minister het met deze leden eens dat dit blijvend gestimuleerd moet worden en zo ja, hoe wilt zij dat aanpakken, zo vragen de leden.

¹ po: primair onderwijs

² vo: voortgezet onderwijs

Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie willen allereerst hun dank uitspreken aan de commissie ontwikkeling Nederlandse Canon, voor hun werk aan het herijken van de Canon van Nederland. De voornoemde leden vinden het positief dat de vernieuwde Canon geactualiseerd is en dat daarbij ook meer aandacht dan voorheen is besteed aan de ongemakkelijke kanten van ons verleden. Alleen als we de pijn uit het verleden erkennen – zoals het leed dat tot slaaf gemaakt en hun nazaten is aangedaan – kunnen we bouwen aan een gezamenlijke toekomst. De geschiedenis moet van ons allemaal zijn en Nederlanders met uiteenlopende achtergronden moeten zichzelf erin kunnen herkennen. De vernieuwde Canon is in dat opzicht een stap voorwaarts.

Wat de leden van de GroenLinks-fractie betreft blijft de Canon meebevegen met veranderende perspectieven op het verleden en dient deze met regelmaat onderhouden en geactualiseerd te worden. Geschiedschrijving is geen statisch, maar een dynamisch proces. Het voorstel van de commissie om de Canon elke tien jaar te herijken, lijkt de voornoemde leden dan ook een goed idee. Zij vragen of één keer in de tien jaar wel voldoende is. Het maatschappelijke en politieke debat dat mede onder druk van Black Lives Matter op gang is gekomen over onder meer het koloniale verleden, laat immers zien hoe snel dominante perspectieven op de geschiedenis kunnen evolueren. Deze leden ontvangen graag een reactie van de Minister op dit punt.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn benieuwd op welke manier de commissie in de jaren tussen de herijkmomenten een vinger aan de pols gaat houden bij de verschillende betrokkenen. Zal dit enkel in het negende jaar gebeuren als het weer tijd is om de Canon te herijken? Of blijven de leden van de commissie in de tussenliggende jaren ook actief op dit onderwerp? Worden maatschappelijke ontwikkelingen in de gaten gehouden en wordt er gesproken met het onderwijsveld over hoe de Canon gebruikt wordt en of het voldoende aansluit bij de wensen en behoeften van onderwijsprofessionals en leerlingen? Kortom, heeft de commissie ook nog een rol na de oplevering van deze hernieuwde Canon of is die pas weer over tien jaar actief? Is de Canon-commissie voldoende te vinden en te bereiken voor groepen die mee willen denken en discussiëren over de inhoud van de Canon in de toekomst, zo vragen de leden.

De Canon en het onderwijs

De leden van de GroenLinks-fractie lezen veelvuldig dat de Canon in samenhang met het nieuwe curriculum zal worden ingezet. De uitwerking van dit nieuwe curriculum zal echter nog even op zich laten wachten. Mede door de coronacrisis en het besluit om eerst een wetenschappelijke commissie in te stellen, zal het zeker nog een paar jaar duren voordat het nieuwe curriculum is ingevoerd. Op welke manier zal de Canon zelfstandig een goede plek in het onderwijs kunnen vinden, nu bijvoorbeeld het leergebied Mens & Maatschappij en de bijbehorende kerndoelen voorlopig nog niet zijn uitgewerkt? De voornoemde leden lezen dat de Canon voorheen vooral in het voortgezet onderwijs lang niet overal werd gebruikt. Hoe is er nu gereageerd door het onderwijsveld op de herijkte Canon en weten docenten nu voldoende op welke manier zij deze kunnen gebruiken, zo vragen de leden.

Inbreng van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de herijking van de Canon van Nederland. Zij vinden het een goede zaak dat de Canon herijkt is, en zijn verheugd over het bredere en geactualiseerde perspectief op onze gedeelde geschiedenis dat hiervan het resultaat is. Ook delen zij de mening van de herijkingscommissie dat dit elke tien jaar opnieuw zou moeten gebeuren. De leden hebben wel nog enkele vragen en opmerkingen over de herijking van de Canon van Nederland.

De Canon en het onderwijs

De leden van de SP-fractie vragen wat de reden is dat de Minister niet pleit voor het opnemen van de Canon in de toekomstige kerndoelen als onderdeel van het historisch referentiekader, zoals de commissie aanbeveelt. Zeker nu dit mogelijk is door de curriculumherziening.

Borging van de Canon

De leden van de SP-fractie vragen op welke wijze de Minister borgt dat de Canon elke tien jaar herijkt zal gaan worden. In de brief stelt de Minister namelijk enkel dat zij zich kan vinden in de voorgestelde frequentie en de tijdspanne die nodig is voor een herijking. Hoe zou een toekomstige herijking zich in de toekomst dan verhouden tot het – mogelijk dan wel afgeronde – proces van curriculumherziening, zo vragen zij.

De leden van de SP-fractie merken op dat de Minister de aanbeveling over neemt om zowel digitaal als fysiek de Canon te waarborgen. Hoe evalueert zij de fysieke spreiding van de Canon over meerdere musea in Nederland? Meent zij nog altijd dat dit de beste wijze is om de Canon aan geïnteresseerden tentoon te spreiden? Wordt er nog nagedacht over alternatieven hiervoor, zo vragen de leden.

De leden van de SP-fractie vragen voorts hoe het gebruik van de website tot nu toe wordt geëvalueerd. Wat is het bereik en voldoet dit aan de verwachtingen? Is bekend wat de samenstelling is van de groep bezoekers van deze website? Is de Minister voornemens om dit bereik uit te breiden, zo vragen de leden.

Inbreng van de leden van de PvdA-fractie

De leden van PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het rapport «Open vensters voor onze tijd. De Canon van Nederland herijkt». De leden zijn van mening dat de wijze waarop we naar onze geschiedenis kijken nooit statisch is en dat het daarom goed is dat de Canon van de Nederlandse geschiedenis eens in de zoveel tijd tegen het licht wordt gehouden.

De leden van de PvdA-fractie nemen met instemming kennis van het feit dat weer nieuwe vensters in de Canon zijn opgenomen. Zoals de Surinaamse antikoloniale schrijver, activist en verzetsheld Anton de Kom en gastarbeiders als vensters zijn toegevoegd, met de daarbij behorende aandacht voor de geschiedenis van Suriname, het Nederlandse slavernij-verleden, en de migratiegeschiedenis van Nederland. Daarnaast stellen deze leden vast dat er in de Canon geen aandacht is voor de roze geschiedenis en seksuele diversiteit, terwijl Nederland hier een bijzondere en historische rol in heeft gespeeld. Zij vragen de Minister om hier bij een volgende herijking van de Canon aandacht voor te hebben.

De leden van de PvdA-fractie hebben voorts met verbazing kennisgenomen van het feit dat Willem Drees als grondlegger van de verzorgingsstaat niet langer als venster is opgenomen in de Canon. «Vadertje Drees» is de belichaming van de unieke sociale zekerheid die we in Nederland kennen. Zijn inzet voor bestaanszekerheid voor iedereen heeft een bijzonder vangnet opgeleverd, ouderen de AOW³ en generaties geïnspireerd. Hij zou om deze reden niet mogen ontbreken als venster in de Canon. Hoe oordeelt de Minister hierover? Is zij voornemens om Willem Drees alsnog op te nemen in de Canon, zo vragen de leden.

Daarnaast hebben de leden van de PvdA-fractie vragen over de inbedding van de Canon in het onderwijs. Hoe verhoudt de Canon zich tot het curriculum.nu-traject? Op welke wijze zijn leraren en leerlingenorganisaties betrokken bij de totstandkoming van de Canon en de inbedding in het onderwijs? Hoe worden leraren gefaciliteerd om de nieuwe Canon zijn beslag te laten krijgen in de klas, zo vragen de leden.

Inbreng van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de herijkte Canon en de beleidsreactie van de Minister.

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister te reageren op de opmerking van de commissie dat zij een meerstemmige benadering veel vruchtbaarder vindt dan het blindstaren op de zon- of schaduwkanten. Deze leden vragen of de Minister de inzet deelt dat bij de opdrachtverlening voldoende aandacht voor positieve en negatieve aspecten centraal moet staan en dat niet eenzijdig aandacht gevraagd moet worden voor positieve of negatieve aspecten.

De leden van de SGP-fractie vragen een nadere duiding van de verwachtingen aan het gebruik van de Canon op grond van de kerndoelen. Deze leden constateren dat de kerndoelen specifiek aangeven dat de vensters dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken, terwijl de commissie ook een sterk accent zet op het belang van de hoofdlijnen. Kan de Minister bevestigen dat bij de Canon primair de vensters centraal staan en dat de hoofdlijnen als mogelijk hulpmiddel voor scholen dienen, zo vragen de leden.

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister in te gaan op de samenhang tussen de periodieke herijking van zowel de Canon als de kerndoelen. In hoeverre is de Minister van mening dat deze herijking in de toekomst gelijktijdig dienen te gebeuren, zo vragen de leden.

De leden van de SGP-fractie vragen op welke wijze de herijkte Canon een rol kan vervullen bij de eindtermen voor het inburgeringsonderwijs. Heeft hierover inmiddels afstemming plaats gevonden met de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, zo vragen de leden.

II Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ik dank de leden van uw Kamer voor de vragen en opmerkingen inzake de herijking Canon van Nederland. Ik beantwoord de vragen in volgorde van de fracties en geclusterd per onderwerp.

---

³ AOW: Algemene Ouderdomswet

Antwoord op de inbreng van de leden van de VVD-fractie

Rapport van de Commissie Herijking Canon van Nederland

Basisonderwijs en pabo's

De leden van de VVD-fractie lezen dat in het basisonderwijs de Canon door ruim twee derde van de leerkrachten in de bovenbouw gebruikt wordt. Wat gebruiken de rest van de leerkrachten voor hun lessen en wat zijn de voornaamste redenen voor scholen om niet gebruik te maken van de Canon in hun lessen?

Veel leerkrachten in het basisonderwijs maken gebruik van een lesmethode om de tien tijdvakken te onderwijzen. Een groot aantal gebruikt hiervoor ook de Canon, dit geldt echter niet voor alle docenten. De voornaamste reden waarom leerkrachten de Canon niet gebruiken is omdat de onderwerpen van de Canon al in de lesmethode aan bod komen. Ook blijkt dat leerkrachten van plan zijn om de Canon in hun lessen te verwerken, maar er nog niet aan zijn toegekomen. Dit blijkt uit onderzoek van Oberon.⁴

Op welke manier borgt de Minister dat leerlingen van deze school nog steeds genoeg informatie en les krijgen over de nationale geschiedenis? Is de Minister het tevens met de leden eens dat historisch besef een belangrijk onderdeel is van het goed kunnen functioneren binnen de Nederlandse samenleving, zo vragen zij.

Het is cruciaal dat leerlingen historisch besef aanleren om de wereld waarin zij leven beter kunnen begrijpen. Leerlingen hebben daarvoor historische kennis – onder andere feiten, begrippen en chronologie – nodig als de basis voor historisch redeneren en historisch besef. Momenteel is voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs nog te onduidelijk wat deze exacte historische kennis is. Daarvoor zijn de kerndoelen te globaal geformuleerd. Met de integrale curriculumherziening in het funderend onderwijs wordt een slag gemaakt om een duidelijkere gemeenschappelijke basis te creëren zodat leerlingen voldoende historische kennis aanleren om het historisch besef te ontwikkelen.

Voortgezet onderwijs

De leden van de VVD-fractie vragen met welk doel de makers van de Canon de Canon hebben gemaakt. Tevens vragen zij of de makers van mening zijn dat het doel afdoende wordt bereikt. De leden lezen dat er bij de totstandkoming van de vorige Canon veel kritiek te horen was vanuit docenten uit het voortgezet onderwijs. Deze kritiek spitste zich bijvoorbeeld toe op het vermeende nationalistische karakter van de Canon. Welke invloed heeft deze kritiek gehad op de totstandkoming van de huidige Canon? Is de Minister van mening dat er aanpassingen nodig waren naar aanleiding van die kritiek? Wat zijn de voornaamste kritieken vanuit het werkveld op de Canon en hoe beoordeelt de Minister die kritieken? Daarnaast werd de aansluiting bij de tien tijdvakken als gebrekkig ervaren en werd het gefragmenteerde karakter (veel losse vensters) ook als problematisch ervaren. Wordt deze gebrekkige aansluiting nog steeds ervaren? Wat heeft de Minister gedaan om te waarborgen dat de nieuwe Canon niet enkel een «inspiratiebron» zou zijn, zo vragen zij.

⁴ Oberon (2019). *De Canon van Nederland. Vervolgonderzoek 2018/2019.*

De commissie-Van Oostrom heeft in 2006 de Canon in de eerste plaats ontwikkeld als instrument voor het onderwijs, als didactisch concept om leerlingen basiskennis over de Nederlandse geschiedenis bij te brengen. In hoofdstuk 1 van het eindrapport van de commissie-Kennedy wordt vanuit het eerder genoemde Oberon onderzoek gereflecteerd op deze functie, ook voor het voortgezet onderwijs.⁵ Hieruit blijkt dat vo-docenten de Canon niet altijd een goed didactisch instrument vinden. Zij vinden dat de Canon diverser en actueler kan zijn, de vensters beter gespreid kunnen worden over de tijdvakken en ook beter kunnen aansluiten bij diezelfde tijdvakken.

De commissie-Kennedy geeft aan dat met de herijkte Canon meer stemmen en perspectieven te zien zijn, dat door de zeven hoofdlijnen er meer samenhang is, en ook dat er beter zicht is op Europa en andere werelddelen. Door de aansluiting met de internationale ontwikkelingen zijn er ook meer mogelijkheden dan voorheen om de vensters te koppelen aan de inhoud en doelen van het curriculum in het voortgezet onderwijs. In de curriculumherziening moet nu worden bekeken of en hoe de Canon en de ontwikkeling van het historische referentiekader kan worden verenigd in de (concept)kerndoelen.

De leden lezen ook dat een groot deel van de vensters inmiddels aanbod komt in de courante lesmethoden geschiedenis. Op welke manier wordt voorkomen dat er onnodig overlap ontstaat tussen de beide initiatieven?

Dat er enige overlap tussen de lesmethodes en de Canon zit, is logisch en onvermijdelijk aangezien de Canon een belangrijk deel van de Nederlandse geschiedenis beslaat. Als gevolg daarvan is er ook onvermijdelijk overlap met de huidige kerndoelen, en dus ook de lesmethodes. De Canon – en bijbehorend audiovisueel materiaal – kan aanvullend op (of in plaats van) de lesmethodes worden ingezet als didactisch instrument om de tijdvakken meer tot leven te brengen. Zo wordt de Canon gebruikt als verbijzondering van de tien tijdvakken.

Opdracht commissie werkwijze

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Minister van OCW de opdracht omschreef als het «tegen het licht houden van keuzes en teksten die [in 2005–2006] op grond van de inzichten van toen gemaakt zijn». Heeft de Minister nog een andere opdracht, mening of aanwijzing meegegeven aan de makers van de Canon? Zo ja, welke?

De opdracht aan de commissie staat beschreven in het instellingsbesluit.⁶ Ik heb de commissie tijdens het proces van herijking geen andere opdracht, mening of aanwijzing meegegeven.

De leden lezen dat de commissie zodanig is samengesteld dat de belangrijkste sectoren die te maken hebben met de Canon erin vertegenwoordigd zijn. Wie worden er dan bedoeld met «aanverwante spelers», zo vragen de leden.

De commissie is zodanig samengesteld dat de belangrijkste sectoren die te maken hebben met de Canon hierin zijn vertegenwoordigd. In de eerste plaats is dit het veld dat de Canon afneemt; het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, de lerarenopleidingen en het wetenschappelijk onderwijs. Met aanverwante spelers op het terrein van geschiedenis en erfgoed worden vertegenwoordigers van deze sectoren bedoeld.

⁵ Oberon (2019). *De Canon van Nederland. Vervolgonderzoek 2018/2019*.

⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042366/2019-07-04>

Bijvoorbeeld de heer Slings, lid van de wetenschappelijke staf van het Nederlands Openluchtmuseum, en professor Jensen, hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis.⁷

Herschreven teksten

Waar is de functie voor nieuwkomers op gebaseerd, zo vragen de leden, en op welke manier wordt dit getoetst. De leden vragen voor wie de Canon nu echt bedoeld is. Welke doelgroep hadden de leden van de commissie voor ogen bij het herijken van de Canon, zo vragen de leden.

De commissie-Van Oostrom heeft de Canon in de eerste plaats gelanceerd als instrument voor het onderwijs. De Canon heeft echter ook een functie die bestaat uit het stimuleren van de overdracht van kennis over het verleden. Daarom zijn de teksten bij de Canonvensters op diverse taalvaardigheidsniveaus beschikbaar. Verder heeft zich de afgelopen jaren een bloeiend netwerk van Canonmusea gevormd die (jonge) bezoekers wijzen op voorwerpen die verbonden zijn met de vijftig vensters. Ook zijn na de publicatie van de Canon van Nederland in 2006 met veel enthousiasme in het hele land regionale canons ontwikkeld. Al deze initiatieven dragen bij aan het overkoepelende doel waaraan wij allen hechten: het overdragen van kennis over het verleden en onze maatschappij, vooral aan een jongere generatie. Tot slot heeft de Canon de functie om nieuwkomers kennis te laten maken met de Nederlandse cultuur en geschiedenis. In het Regeerakkoord is afgesproken de Canon van Nederland uit te reiken aan alle achttienjarigen en personen die het Nederlanderschap verwerven.

Plaats en positionering in het Curriculum

De leden van de VVD-fractie lezen dat de commissie is gevraagd te adviseren over de plek van de Canon in het curriculum. De commissie adviseert dat de Canon gebaat is bij zorgvuldige positionering: niet te stevig, maar ook niet te vrijblijvend. De Canon is geen doel, maar middel. Hoe waarborgt de Minister dat de Canon niet als te vrijblijvend wordt ervaren? Zit er een bepaald dwingend karakter achter?

De Canon dient ter illustratie van de tien tijdvakken, die krachtens de kerndoelen verplicht worden behandeld in het onderwijs. Totdat er verbeterde kerndoelen zijn ontwikkeld en geïmplementeerd, is de inhoud van de Canon – of de regionale variant ervan – vast gekoppeld aan het (geschiedenis)onderwijs op school.

Ook lezen de leden dat het voor het onderwijs van belang is dat de Canon niet apart wordt vermeld naast de tien tijdvakken en kenmerkende aspecten, maar wordt geïntegreerd in het toekomstige historisch referentiekader. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, zo vragen de leden.

In de bijgestelde vervolgaanpak van de curriculumherziening zullen curriculumexperts, vakexperts en leraren aan de slag gaan met het maken van conceptkerndoelen.⁸ Voor het leergebied Mens & Maatschappij betekent dit dat zij moeten bekijken of en hoe de Canon en het historische referentiekader – dat momenteel samen met vakexperts en de vakvereniging voor geschiedenisdocenten wordt ontwikkeld – op een adequate manier kunnen worden verwerkt in de concept-kerndoelen. Zij zijn nu aan

⁷ Zie *Open vensters voor onze tijd, De Canon van Nederland herijkt*, 2020, p. 17.

⁸ Kamerstuk 31 293, nr. 547.

zet om deze verschillende aspecten waar mogelijk te integreren in het (geschiedenis)onderwijs.

Didactische toepassing in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs

De leden van de VVD-fractie lezen dat de vensters uitstekend dienen als voorbeelden voor lessen die aansluiten bij kerndoel 53. Vindt de Minister ook niet dat het enkel dienen als voorbeeld vrij vrijblijvend is? Hoe zorgt de Minister ervoor dat het niveau van alle leerlingen in Nederland, met betrekking tot geschiedenis, ongeveer gelijk is, als hun lesmethoden, door het vrijblijvende karakter van de Canon, niet overeen hoeven te komen, zo vragen de leden.

De leden van de VVD-fractie lezen dat de zeven nieuwe hoofdlijnen samenhang aanbrengen tussen de verschillende vensters en dat ze de relevantie van de verschillende aspecten onderstrepen. Scholen die streven naar een sterkere correlatie en samenwerking tussen vakken, kunnen deze hoofdlijnen als hulpmiddel gebruiken. Wat doen de scholen die niet streven naar een correlatie dan met de Canon? Hoe voorkom je «cherry-picking» binnen de Canon, zo vragen de leden.

De commissie-Kennedy geeft inderdaad aan dat voor kerndoel 53 voor het primair onderwijs – het leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis – de Canon als voorbeeld kan dienen. Tegelijkertijd is de Canon niet geheel vrijblijvend. In kerndoel 52 van het primair onderwijs staat immers dat «...de vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken».⁹ Op basis van dit kerndoel wordt van scholen gevraagd dat zij inzichtelijk kunnen maken dat in hun onderwijsaanbod – desgewenst ook buiten het geschiedenisonderwijs – de vensters geïntegreerd zijn in de behandeling van de tijdvakken.

De bepaling gaat overigens niet zo ver dat scholen elk individueel venster moeten behandelen in het onderwijs. Op deze manier kan de school eigen accenten (blijven) aanbrengen in het (geschiedenis)onderwijs, maar wordt tevens gewaarborgd dat een gedeelde kennis van de Nederlandse geschiedenis ontstaat. Ik ben het met de leden van de VVD eens dat het niveau van leerlingen met betrekking tot het niveau van geschiedenis (en veel andere vakken/leergebieden) sterk kan verschillen tussen scholen. Dit komt veelal omdat het vanuit de overheid onvoldoende gespecificeerd is wat we van scholen en leerlingen verwachten op dat vlak. De kerndoelen hebben daarvoor een te globaal karakter. Met de curriculumherziening wordt het maken van concrete kerndoelen beoogd, die meer richting geven voor zorgen voor een duidelijkere gemeenschappelijke basis.

Implementatie

De leden van de VVD-fractie vragen of er nog onderwijsinstellingen zijn die, ondanks de herijkte Canon, nog gebruik maken van de oude Canon. Zo ja, wat vindt de Minister hiervan, zo vragen de leden.

Aangezien het schooljaar net is begonnen, is er nog geen antwoord op de vraag of sommige scholen dit schooljaar nog de oude Canonvensters zullen gebruiken. Deze zullen nog tot de zomer van 2022 worden gearchiveerd op www.canonvannederland.nl. De verwachting is wel dat de meeste scholen op korte termijn met de herijkte Canon zullen werken. Deze is immers – inclusief audiovisueel en overig didactisch materiaal – online te vinden en de oude website www.entoen.nu schakelt ook door naar de herijkte Canon. Om het gebruik van de herijkte Canon te stimu-

⁹ Zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018844/2012-12-01>

leren, zijn op 15 september jl. naar alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs nieuwe Canonposters verstuurd inclusief een brief met informatie over de nieuwe Canon.

Herijkingsritme

De leden van de VVD-fractie vragen wat de Minister ervan vindt dat de Canon elke tien jaar herijkt gaat worden in plaats van de initieel beoogde vijf jaar. Waarom is hiervoor gekozen? Klopt het niet dat de Canon juist «levend» moet zijn, waarom kiezen we er dan niet voor om de Canon niet vaker te heroverwegen, zo vragen de leden

De commissie adviseert om de Canon elke tien jaar te herijken, zodat de periode van herijking lang genoeg is om een bepaalde vastigheid te garanderen en tegelijkertijd kort genoeg om veroudering tegen te gaan.¹⁰ Een herijking elke vijf jaar brengt te veel verandering in een te korte tijd met zich mee, waardoor er te veel wordt gevraagd van het aanpassingsvermogen van instellingen in het cultuur- en onderwijsveld. De Canon is bedoeld als onderhoud van het collectief geheugen in onderwijs en samenleving. Daarom neem ik het advies van de commissie over om de Canon elke tien jaar te herijken.

Nieuwe visie cultuurbeleid-brief van de Minister van OCW

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het vijftien jaar heeft geduurd om de Canon te herijken in plaats van de beoogde vijf jaar. Wat heeft dit voor het onderwijs van de leerlingen betekend, zo vragen de leden.

De termijn van vijf jaar bleek vooral voor het onderwijsveld in de praktijk te kort. De Canon van Nederland is definitief vastgesteld in juli 2007. Vervolgens is deze per augustus 2010 opgenomen in kerndoelen, en in de meeste lesmethodes verwerkt met ingang van het schooljaar 2011/2012. Herijking van de Canon in 2012 zou daarom te vroeg zijn geweest. Ik heb besloten om de herijking van de Canon in 2019 te starten, omdat de herijking dan parallel loopt met de curriculumherziening. Voor het onderwijs aan leerlingen betekent dit dat er tussendoor geen grote wijzigingen in het lesaanbod zijn doorgevoerd. Het onderwijsveld heeft geen ongelimiteerd aanpassingsvermogen, wijzigingen in het curriculum kennen een zorgvuldige doorlooptijd en moeten ook afdoende worden gemonitord en geëvalueerd.

Zichtbaarheid en toegankelijkheid Canon

De leden van de VVD-fractie lezen dat de commissie als advies heeft gegeven dat de beheerders van canonvannederland.nl in staat gesteld moeten worden om de website verder te actualiseren. Zijn hier bepaalde richtlijnen voor opgesteld? Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat er geen inhoudelijke wijzigingen worden doorgevoerd die niet van tevoren zijn besproken in de commissie?

De website canonvannederland.nl valt onder de stichting entoen.nu. In het bestuur van deze stichting hebben leden van de huidige Canoncommissie zitting. De stichting beheert en beoordeelt de gebruiksrechten van teksten en beelden over de Canon. Op deze manier wordt gewaarborgd dat alle inhoudelijke wijzigingen met goedkeuring van de commissie worden doorgevoerd. De verdere actualisatie van de website behelst voornamelijk het plaatsen van aanvullend materiaal bij de nieuwe vensters en het

¹⁰ Zie *Open vensters voor onze tijd, De Canon van Nederland herijkt*, 2020, p. 37.

plaatsen van aanvullingen bij de huidige vensters. Hierbij moet gedacht worden aan (educatieve) filmpjes, verwijzing naar lesmateriaal en een inventarisatie van plekken waar het venster te beleven is. De video's die zijn ontwikkeld voor de uitreiking van de Canon aan achttienjarigen zullen eveneens via de website worden ontsloten.

Ook lezen de leden dat de Minister 100.000 euro beschikbaar heeft gesteld voor het onderhoud van de Canon. Waar is deze 100.000 euro op gebaseerd en wat houdt dit onderhoud in, zo vragen de leden.

Ik vind het belangrijk dat het aanbod van cultuur en erfgoed voor iedereen beschikbaar is. Dat geldt ook voor de Canon. Daarom stel ik structureel 100.000 euro beschikbaar aan het Nederlands Openluchtmuseum voor het onderhoud en de presentatie van de Canon van Nederland. Deze middelen kunnen tevens ingezet worden voor het Canonnetwerk. Dit bedrag is gebaseerd op de kosten die gemaakt worden om de Canon op de website canonvannederland.nl up to date te houden, het Canonnetwerk te ondersteunen en te versterken, en het gebruik van de Canon periodiek te onderzoeken.

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie lezen in de beleidsreactie dat de Minister schrijft dat de betrokkenen bij het leergebied Mens & Maatschappij in het kader van de curriculumvernieuwing gaan kijken of en hoe de vernieuwde Canon een plek kan krijgen in de vernieuwde kernvakken. Vanwege deze formulering; «of en hoe» van de Minister vragen deze leden of zij het mogelijk acht dat de herijkte Canon geen plek krijgt in de vernieuwde kernvakken. Wat zou de reden daarvoor zijn en zou zij dit wenselijk achten? Gaarne ontvangen deze leden een nadere toelichting.

De Canon en het historische referentiekader zijn met andere doelen en volgens andere principes ontwikkeld. De Canon gaat over personen en gebeurtenissen op het grondgebied van Nederland. Het referentiekader betreft ontwikkelingen en verschijnselen die voor de ontwikkeling van (met name) Europa van belang zijn. De herijkte Canon biedt meer aanknopingspunten om de vensters ook naar dat hogere schaalniveau open te zetten, en ook meer vakdidactisch in te zetten.

Het is nu zaak dat het nieuwe referentiekader – omgekeerd dus – meer aansluiting vindt bij de Canon. Dat referentiekader wordt nu ontwikkeld. In december 2020 wordt daar een preadvies voor gegeven, onder verantwoordelijkheid van SLO en in samenwerking met vakexperts en vakverenigingen. Vervolgens zal er begin 2021 worden gestart met het maken van conceptkerndoelen, met de herijkte Canon en het preadvies voor het historisch referentiekader als uitgangspunt. De experts zijn nu aan zet om te bezien of en hoe deze kaders kunnen worden verenigd in de (concept-)kerndoelen en ik wacht daarin hun oordeel af.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister verder of de leden van de commissie Herijking Canon van Nederland een rol krijgen bij het inbedden van de Canon in de vernieuwde kernvakken en zo ja op welke wijze.

Eén lid van de canonherijkingscommissie neemt als lerarenopleider pabo deel aan de werkgroep die voorstellen doet over een nieuw historisch referentiekader. Bij de bemensing van de ontwikkelteams voor het kerndoelentraject en in de consultaties die in dat verband zullen plaatsvinden zal de inhoudelijke – en zo mogelijk ook de personele – continuïteit tussen alle trajecten worden gezocht.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister voorts om een nadere toelichting over de toepassing van de Canon in de huidige kernvakken. Op welke wijze worden de scholen ondersteund hierbij en wanneer denkt de Minister dat bijvoorbeeld de aanbevelingen van de commissie die zien op deze ondersteuning zijn uitgewerkt.

Naar alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn nieuwe Canonposters verstuurd, inclusief een brief met informatie over de nieuwe Canon. Ook is de website vernieuwd waarop, per venster, een overzicht staat van de lessen en methoden die daaraan gerelateerd zijn. Eveneens is per venster een overzicht van het beschikbare audiovisueel materiaal en mogelijke excursies opgenomen. Ik verwacht dat de aanbevelingen van de commissie over de doorontwikkeling van de website canonvannederland.nl eind 2021 zijn uitgewerkt.

Binnen welke termijn moet die uitbreiding van de Canonwebsite er bijvoorbeeld zijn om leraren te ondersteunen, zo vragen de leden.

Op de website zijn momenteel alle vensters voorzien van teksten voor de verschillende niveaus (standaard, groep 5 en 6, groep 7 en 8 en het voortgezet onderwijs). Ook is bij elk nieuw venster een eerste overzicht van lessen geplaatst, evenals suggesties voor excursies. Elke bezoeker van de website kan suggesties voor lessen, boeken en uitstapjes doorgeven aan de redactie van de website. Zo wordt het overzicht steeds verder aangevuld. Ik verwacht dat de aanbevelingen van de commissie over de doorontwikkeling van de website canonvannederland.nl eind 2021 zijn uitgewerkt.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Minister onder het kopje «Zichtbaarheid en toegankelijkheid van de Canon» alleen de website www.canonvannederland.nl en de Canonmusea noemt. Deze leden denken aan een formule als «A History of the World in 100 Objects», waarmee Neil MacGregor, oud-directeur van het British Museum, geschiedenis op een aanstekelijke manier over het voetlicht bracht. Deze leden herinneren in dit verband ook aan de afspraak in het regeerakkoord: «We investeren in het beter zichtbaar maken en zo mogelijk toegankelijk maken van historische plaatsen in het land die het verhaal van onze geschiedenis vertellen.» Kan de Minister nader uiteenzetten op welke wijze de fysieke zichtbaarheid en toegankelijkheid van historische plaatsen is bevorderd, zo vragen de leden.

Zoals ik in mijn brief «Voortgang Cultuur in een open samenleving»¹¹ heb aangegeven is de Canon leidend bij de verbetering van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van historische plaatsen. Daarom heb ik geïnvesteerd in de uitbreiding van het Canonnetwerk en een regeling voor beladen erfgoed bij het Mondriaan Fonds opengesteld.¹² Ik heb het netwerk een projectsubsidie van 730.000 euro verstrekt om verder te kunnen uitbreiden. Per eind 2020 zijn er 35 organisaties aangesloten bij het netwerk. Kamp Vught sluit in december aan, dan is met uitzondering van Flevoland in elke provincie een instelling aangesloten bij het netwerk. In de komende twee jaar zullen nog circa 20 instellingen aansluiten. Om ervoor te zorgen dat ook het beladen erfgoed beter zichtbaar en toegankelijk wordt, heb ik het Mondriaan Fonds gevraagd een regeling op te stellen. Hiervoor heb ik € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Met deze regeling worden projecten die beladen erfgoed zichtbaar en toegankelijk maken ondersteund. Zo heeft de Stichting De Terugkeer een bijdrage gekregen om de Joodse Werkkampen in het Amsterdamse Bos zichtbaar

¹¹ Kamerstuk 32 820, nr. 274

¹² Kamerstuk 32 820, nr. 289

te maken door middel van markeringen in het bos, een documentaire en rondleidingen. Ook wordt het project van Rotterdam State of Mind ondersteund. Dit project neemt de restauratie van het standbeeld van Piet Hein in Rotterdam-Delfshaven als uitgangspunt en onderzoekt in een documentaire de historische figuur en de totstandkoming van dit monument vanuit een meervoudig perspectief.

Ik heb de toegankelijkheid van historische plaatsen eveneens via twee regelingen voor monumenteigenaren gestimuleerd. Via de «Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten 2019–2020» kon de eigenaar extra subsidie krijgen indien de eigenaar in combinatie met de restauratie van het rijksmonument ook werkzaamheden verrichtte ter verbetering van de publiekstoegankelijkheid in brede zin of toegankelijkheid van het rijksmonument voor mensen met een visuele of motorische beperking.¹³In de «Subsidieregeling tienjarige ondersteuning iconische rijksmonumenten» zijn de kosten die een monumenteigenaar maakt ter verbetering van de toegankelijkheid subsidiabel gesteld. Het gaat om kosten voor het fysiek toegankelijk maken van het gebouw voor mensen met een visuele of motorische beperking, voor het toegankelijk maken van goederen of diensten voor deze doelgroep en voor kosten van materiële voorzieningen voor het ter plaatse informeren van bezoekers over het rijksmonument of voor het digitaal ontsluiten van het rijksmonument.¹⁴

Ook de sector is zeer actief in het toegankelijk maken van geschiedenis. Sinds 2004 wordt bijvoorbeeld de Maand van de Geschiedenis georganiseerd, dit is het grootste geschiedenisevenement van Nederland. Tijdens deze maand brengen honderden musea, bibliotheken, boekhandels en andere culturele organisaties samen geschiedenis voor het voetlicht middels uiteenlopende activiteiten. Elk jaar zet de Maand van de Geschiedenis een thema centraal. Dit jaar is dat Oost/West.

Daarnaast stimuleer ik de toegankelijkheid van cultuur in brede zin door via het Fonds voor Cultuurparticipatie projecten te ondersteunen die zich specifiek richten op het verlagen van drempels voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. Ook heb ik onderzoek laten doen naar de toegankelijkheid van culturele instellingen.¹⁵ Ik kom voor het Wetgevingsoverleg Cultuur met mijn beleidsreactie op dit onderzoek.

De leden van de CDA-fractie onderschrijven het voornemen om de Canon voortaan periodiek te herijken, maar vragen de Minister om een nadere toelichting waarom voor eenmaal in de tien jaar is gekozen in plaats van eenmaal in de vijftien jaar zoals nu is gebeurd.

Zoals ik in mijn beleidsreactie heb aangegeven neem ik het advies van de commissie over om de Canon elke tien jaar te herijken. Zoals de commissie aangeeft is het onderwijs gebaat bij een zekere mate van continuïteit en stabiliteit. Een herijking elke vijf jaar brengt te veel verandering in een korte tijd met zich mee. De Canon is bedoeld als onderhoud van het collectief geheugen in onderwijs en samenleving. Tegelijkertijd moet er ruimte zijn voor vernieuwing. De commissie adviseert om de Canon elke tien jaar te herijken, zodat de periode van herijking lang genoeg is om een bepaalde vastigheid te garanderen en tegelijkertijd kort genoeg om veroudering tegen te gaan.¹⁶

¹³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042214/2019-05-18>

¹⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043609/2020-06-06>

¹⁵ Significant APE (2020) *Onbeperkt cultuur beleven*.

¹⁶ Zie *Open vensters voor onze tijd, De Canon van Nederland herijkt*, 2020, p. 37.

Deze leden vragen de Minister een nadere toelichting op het gekozen governance-model. Wat betekent het, dat de stichting intellectueel eigenaar is van het concept en de inhoud van de Canon van Nederland? Wat is de rol en de verantwoordelijkheid van de Minister met betrekking tot de stichting, zo vragen de leden.

Het governance-model dat door de commissie-Van Oostrom is ingesteld, wordt voortgezet. Deze commissie heeft de Canon op gepaste afstand gezet van overheid en politiek, maar ook van private of commerciële belangen. Hiervoor is de stichting entoen.nu opgericht in 2007, deze stichting is inhoudelijk eigenaar van het concept en de inhoud van de Canon van Nederland. Het bestuur bestond uit leden van de commissie-Van Oostrom, deze worden vervangen door leden van de huidige Canon commissie. De stichting is ondergebracht bij het Nederlands Openluchtmuseum. Dit museum krijgt structurele financiering vanuit de Erfgoedwet.

De leden van de CDA-fractie vragen tot slot naar de stand van zaken met betrekking tot de uitreiking van de Canon aan achttienjarigen.

Op 3 september jl. startte de online uitreiking van de Canon van Nederland voor achttienjarigen via YouTube en Instagram. De uitreiking is gelanceerd door middel van een campagnevideo. Daarin delen drie influencers een levensles die zij uit de Canon hebben gehaald. De lanceringsvideo is op YouTube inmiddels meer dan 500.000 keer bekeken. Op drie plaatsen in Nederland zijn daarnaast muurschilderingen gemaakt bij de bijbehorende Canonvensters (Vincent van Gogh in Nijmegen, Aletta Jacobs in Groningen en Anton de Kom in Amsterdam). Nadat de Canon via de campagnevideo onder de aandacht is gebracht bij achttienjarigen, volgt de verdiepingsslag. In drie korte video's gaan de influencers in op de levenslessen die zij uit de Canon hebben gehaald en wat deze voor hen betekenen. De video van Isadee Jansen over het venster Vincent van Gogh is inmiddels bijna 70.000 keer bekeken.¹⁷ Als onderdeel van de campagne komen via het Instagramkanaal van Canon van Nederland in de verdiepende fase ook andere Canonvensters aan bod. Dit gebeurt door middel van informatieve content, die tevens doorverwijst naar de website van de Canon van Nederland. Hierdoor wordt gewaarborgd dat de Canon in de breedte aan bod komt. Begin volgend jaar zal ik uw Kamer een totaal overzicht geven over het verloop van de campagne.

Inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie constateren dat veel leraren hun lessen afstemmen op de Canon. Nu de Canon voor 20 procent verandert, kan aangenomen worden dat zij tijd nodig hebben om hun lessen hierop aan te passen, ook aangezien (pas) half augustus alle nieuwe teksten op de website van de Canon te vinden zijn. Worden leraren hier op een bepaalde manier nog bij gefaciliteerd en zo ja, op welke wijze, zo vragen de leden. De Canon wordt steeds meer gebruikt in het po¹⁸ en vo¹⁹, maar nog niet overal. Hoe wil de Minister, in samenwerking met haar collega, de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, ervoor zorgen dat het aantal scholen dat de Canon gebruikt zo groot mogelijk wordt, zo vragen de leden.

¹⁷ Zie Instagram account van canonvannederland, dd 19/10/2020

¹⁸ po: primair onderwijs

¹⁹ vo: voortgezet onderwijs

De commissie-Kennedy heeft veel inspanning geleverd om een kwalitatief goede Canon op te leveren, maar ook om zich in de behoefte van scholen en leerlingen te verplaatsen. Zo zijn de teksten op www.canonvannederland.nl aangepast op het leesniveau van de lezer om het gebruik ervan in de les te stimuleren:

- Vijftig teksten op niveau B1 van het Europees Referentiekader Taalvaardigheid, geschikt voor kinderen in de leeftijd 8 tot 12 jaar en voor laaggeletterden.
- Vijftig teksten op niveau B2, geschikt voor jongeren in de leeftijd 12 tot 15 jaar.
- Vijftig teksten op niveau C1, geschikt voor de bovenbouw van het vo en voor een breed publiek.

Daarnaast zijn naar alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs nieuwe Canonposters verstuurd, inclusief een brief met informatie over de nieuwe Canon. Als het leraren niet lukt om tijdig de herijkte Canonvensters te integreren in hun lessen, dan is het alsnog mogelijk om de oude Canonvensters te benutten. Deze zullen nog tot de zomer van 2022 worden gearchiveerd op www.canonvannederland.nl.

Zichtbaarheid en toegankelijkheid Canon

Zeker gelet op de brede maatschappelijke discussies van de afgelopen maanden over beelden, helden, zwarte bladzijdes en andere maatschappelijke onderwerpen kunnen deze leden zich voorstellen dat er onder volwassenen ook een behoefte is om meer kennis te nemen van de Nederlandse Canon. Door het gebruik van de Canon door bijvoorbeeld musea worden hier al stappen in gezet. Maar meer culturele instellingen zouden de uitgangspunten van de Canon kunnen betrekken bij de verhalen die ze vertellen via hun collecties en tentoonstellingen. Ook de website zou hier aan kunnen bijdragen indien deze nog verder wordt uitgebreid, zoals ook aanbevolen wordt door de commissie. Is de Minister het eens met bovengenoemde leden dat hier nog winst te behalen valt, en zo ja hoe gaat zij dit doen? Zij geeft aan in haar beleidsreactie dat zij met betrokken partijen wilt verkennen hoe deze aanbeveling het beste opgevolgd kan worden.

Het Canonnetwerk is een initiatief uit de sector zelf en is de afgelopen jaren gegroeid. Per eind 2020 zijn er 35 organisaties aangesloten bij het netwerk. Kamp Vught sluit in december aan, dan is met uitzondering van Flevoland in elke provincie een instelling aangesloten bij het netwerk. In de komende twee jaar zullen nog circa 20 organisaties aansluiten. Op de website www.canonvannederland.nl staat per venster een overzicht van musea, monumenten en andere historische plekken die verbonden zijn aan dat venster. Dit overzicht is veel breder dan alleen de Canonmusea. Via de website kunnen suggesties voor dit overzicht worden aangedragen. Ik moedig musea en andere erfgoedinstellingen aan om dit vooral te doen. Verdere uitbreiding van de website kan zeker bijdragen aan het breder onder de aandacht brengen van de Canon.

Op de website zijn momenteel alle vensters voorzien van teksten voor de verschillende niveaus (standaard, groep 5 en 6, groep 7 en 8 en het voortgezet onderwijs). Ook is bij elk nieuw venster een eerste overzicht van lessen geplaatst, evenals suggesties voor excursies.

Het netwerk zet actief in op de zichtbaarheid van de Canon via sociale media. Naast de campagne om de Canon bij achttienjarigen onder de aandacht te brengen, wordt er per doelgroep een strategie bepaald om het juiste medium aan de doelgroep te koppelen.

Is zij ook bereid daarin mee te nemen hoe de Canon het oudere publiek beter kan bereiken? In welke mate ziet de Minister mogelijkheden om wellicht samen met musea deze rol in te vullen en zo mensen op diverse manieren alsnog kennis te kunnen laten maken met deze kennis?

Deze vraag veronderstelt dat de Canon een ouder publiek momenteel onvoldoende bereikt. Dit betwijfel ik. De Canontentoonstelling in het Nederlands Openluchtmuseum wordt door een breed publiek bezocht. Musea worden in het algemeen goed bezocht door ouderen. Uit cijfers van de RCE blijkt dat in 2018 bijna een kwart van de museumbezoekers 65-plusser was.²⁰

Tot slot zijn deze leden voorstander van het breder inzetten van de Canon door culturele instellingen en andere sectoren. Is de Minister het met deze leden eens dat dit blijvend gestimuleerd moet worden en zo ja, hoe wilt zij dat aanpakken, zo vragen de leden.

Ik vind het belangrijk dat het aanbod van cultuur en erfgoed voor iedereen beschikbaar is. Dat geldt ook voor de Canon. Daarom stel ik structureel 100.000 euro beschikbaar aan het Nederlands Openluchtmuseum voor het onderhoud en de presentatie van de Canon van Nederland, zowel op de website canonvannederland.nl als fysiek in het museum. Deze middelen kunnen tevens ingezet worden voor het Canonnetwerk. Met de eenmalige bijdrage van 730.000 euro is het netwerk al uitgebreid. Zo is Ketikoti toegetreden tot het netwerk, evenals het Nationaal Archief en Kamp Westerbork.

Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of één keer in de tien jaar wel voldoende is. Het maatschappelijke en politieke debat dat mede onder druk van Black Lives Matter op gang is gekomen over onder meer het koloniale verleden, laat immers zien hoe snel dominante perspectieven op de geschiedenis kunnen evolueren. Deze leden ontvangen graag een reactie van de Minister op dit punt.

Zoals ik in mijn beleidsreactie heb aangegeven neem ik het advies van de commissie over om de Canon elke tien jaar te herijken. Zoals de commissie aangeeft is het onderwijs gebaat bij een zekere mate van continuïteit en stabiliteit, een herijking elke vijf jaar brengt te veel verandering in een korte tijd met zich mee. De Canon is bedoeld als onderhoud van het collectief geheugen in onderwijs en samenleving. Tegelijkertijd moet er ruimte zijn voor vernieuwing. De commissie adviseert om de Canon elke tien jaar te herijken, zodat de periode van herijking lang genoeg is om een bepaalde vastigheid te garanderen en tegelijkertijd kort genoeg om veroudering tegen te gaan.²¹

De leden van de GroenLinks-fractie zijn benieuwd op welke manier de commissie in de jaren tussen de herijkmomenten een vinger aan de pols gaat houden bij de verschillende betrokkenen. Zal dit enkel in het negende jaar gebeuren als het weer tijd is om de Canon te herijken? Of blijven de leden van de commissie in de tussenliggende jaren ook actief op dit onderwerp?

Het governance-model dat door de commissie-Van Oostrom is ingesteld, wordt voortgezet. Deze commissie heeft de Canon op gepaste afstand gezet van overheid en politiek, maar ook van private of commerciële

²⁰ <https://erfgoedmonitor.nl/indicatoren/museumbezoek-naar-leeftijd>

²¹ Zie *Open vensters voor onze tijd, De Canon van Nederland herijkt*, 2020, p. 37.

belangen. Hiervoor is de stichting entoen.nu opgericht in 2007, deze stichting is inhoudelijk eigenaar van het concept en de inhoud van de Canon van Nederland. Het bestuur bestond uit leden van de commissie-Van Oostrom, deze worden vervangen door leden van de huidige Canon commissie. De stichting beheert en beoordeelt de gebruiksrechten van teksten en beelden over de Canon. De commissie-leden die deel uitmaken van het bestuur van de stichting entoen.nu blijven op deze wijze betrokken bij de Canon en het gebruik daarvan.

Worden maatschappelijke ontwikkelingen in de gaten gehouden en wordt er gesproken met het onderwijsveld over hoe de Canon gebruikt wordt en of het voldoende aansluit bij de wensen en behoeften van onderwijsprofessionals en leerlingen?

De stichting entoen.nu heeft in het verleden frequent onderzoek gedaan naar het gebruik van de Canon en heeft daarbij speciale aandacht gehad voor het gebruik van de Canon in het onderwijs. Ik vraag de stichting om dit onderzoek voort te zetten en één «tussenmeting» te doen over ongeveer vijf jaar en nog een meting te doen voorafgaand aan de volgende herijking van de Canon.

Kortom, heeft de commissie ook nog een rol na de oplevering van deze hernieuwde Canon of is die pas weer over tien jaar actief? Is de Canoncommissie voldoende te vinden en te bereiken voor groepen die mee willen denken en discussiëren over de inhoud van de Canon in de toekomst, zo vragen de leden.

De website canonvannederland.nl valt onder de stichting entoen.nu. In het bestuur van deze stichting hebben leden van de huidige Canoncommissie zitting. De stichting beheert en beoordeelt de gebruiksrechten van teksten en beelden over de Canon. De commissie is te bereiken middels de contactgegevens die op de website canonvannederland.nl staan voor groepen die willen meedenken en discussiëren over de Canon.

De Canon en het onderwijs

De leden van de GroenLinks-fractie lezen veelvuldig dat de Canon in samenhang met het nieuwe curriculum zal worden ingezet. De uitwerking van dit nieuwe curriculum zal echter nog even op zich laten wachten. Mede door de coronacrisis en het besluit om eerst een wetenschappelijke commissie in te stellen, zal het zeker nog een paar jaar duren voordat het nieuwe curriculum is ingevoerd. Op welke manier zal de Canon zelfstandig een goede plek in het onderwijs kunnen vinden, nu bijvoorbeeld het leergebied Mens & Maatschappij en de bijbehorende kerndoelen voorlopig nog niet zijn uitgewerkt?

De Canon is momenteel al opgenomen in de kerndoelen en is daarmee niet vrijblijvend. In kerndoel 52 van het primair onderwijs en kerndoel 37 van de onderbouw van het voortgezet onderwijs staat: «De vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken».²² ²³ Tot aan de inwerkingtreding van verbeterde kerndoelen, blijven de huidige kerndoelen gewoon gelden en heeft de Canon een structurele plek in het onderwijsaanbod.

De voornoemde leden lezen dat de Canon voorheen vooral in het voortgezet onderwijs lang niet overal werd gebruikt. Hoe is er nu gereageerd door het onderwijsveld op de herijkte Canon en weten

²² Besluit Vernieuwde Kerndoelen WPO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018844/2012-12-01>

²³ Besluit Kerndoelen Onderbouw VO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0019945/2012-12-01>

docenten nu voldoende op welke manier zij deze kunnen gebruiken, zo vragen de leden.

Er is geen onderzoek gedaan naar hoe er in het voortgezet onderwijs op de herijkte Canon is gereageerd, uiteraard ook omdat docenten in het voortgezet onderwijs nog niet met de herijkte inhoud hebben kunnen werken. Uit onderzoek van Oberon voorafgaand aan de herijking van de Canon is gebleken dat docenten in het voortgezet onderwijs wel degelijk op de hoogte zijn van de manieren waarop de Canon te gebruiken is, maar zij hebben om andere redenen de Canon niet altijd gebruikt. Zo waren de Canonvensters vaak al verwerkt in het onderwijs (en/of de lesmethodes), was de Canon een te grote versimpeling van het vak of sloot de Canon niet goed aan op de tien tijdvakken. De commissie-Kennedy heeft met introductie van de zeven hoofdlijnen en de aanbevelingen richting het historisch referentiekader een stap gezet om docenten in het voortgezet onderwijs te helpen. Ik vraag de stichting entoen.nu om in een vervolgonderzoek te monitoren in hoeverre dit is gelukt.

Inbreng van de leden van de SP-fractie

De Canon en het onderwijs

De leden van de SP-fractie vragen wat de reden is dat de Minister niet pleit voor het opnemen van de Canon in de toekomstige kerndoelen als onderdeel van het historisch referentiekader, zoals de commissie aanbeveelt. Zeker nu dit mogelijk is door de curriculumherziening.

Zoals eerder toegelicht, luistert de ontwikkeling van de Canon, een historisch referentiekader en de kerndoelen vrij nauw. Experts die betrokken zijn bij de curriculumherziening zijn nu aan zet om te komen tot een advies over een zinvolle plek van de Canon in de kerndoelen. Daar wil ik niet op vooruit lopen.

Borging van de Canon

De leden van de SP-fractie vragen op welke wijze de Minister borgt dat de Canon elke tien jaar herijkt zal gaan worden. In de brief stelt de Minister namelijk enkel dat zij zich kan vinden in de voorgestelde frequentie en de tijdspanne die nodig is voor een herijking. Hoe zou een toekomstige herijking zich in de toekomst dan verhouden tot het – mogelijk dan wel afgeronde – proces van curriculumherziening, zo vragen zij.

Zoals ik in mijn beleidsreactie heb aangegeven neem ik het advies van de commissie over om de Canon elke tien jaar te herijken. Over het herijkingsritme van de kerndoelen heeft de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media aangegeven toe te willen werken naar een systematiek van periodieke herijking, in lijn met het advies van de Onderwijsraad.²⁴ Een advies over hoe die systematiek er precies uit moet komen te zien, is onderdeel van de taakomschrijving van de recent ingestelde wetenschappelijke curriculumcommissie.²⁵ Het is aan hen om in dit advies ook rekenschap te geven van het herijkingsritme van de Canon en te adviseren in hoeverre deze (meer) gelijktijdig dienen te gebeuren.

De leden van de SP-fractie merken op dat de Minister de aanbeveling over neemt om zowel digitaal als fysiek de Canon te waarborgen. Hoe evalueert zij de fysieke spreiding van de Canon over meerdere musea in Nederland? Meent zij nog altijd dat dit de beste wijze is om de Canon aan

²⁴ Kamerstuk 31 293, nr. 495.

²⁵ Zie voor de taakomschrijving: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043948/2020-07-28>

geïnteresseerden tentoon te spreiden? Wordt er nog nagedacht over alternatieven hiervoor, zo vragen de leden.

Per eind 2020 zijn er 35 organisaties aangesloten bij het netwerk. Kamp Vught sluit in december aan, dan is met uitzondering van Flevoland in elke provincie een instelling aangesloten bij het netwerk. In de komende twee jaar zullen er nog circa 20 instellingen aansluiten.

Om de Canon ook digitaal goed toegankelijk te maken zijn de website entoen.nu en www.canonvannederland.nl geïntegreerd. Daarnaast ontwikkelt het Canonnetwerk filmpjes over de topstukken van de aangesloten organisaties. In deze filmpjes worden de topstukken getoond en wordt er achtergrondinformatie gegeven. Op deze manier werkt het Canonnetwerk met de aangesloten organisaties samen om via de digitale weg de Canon onder de aandacht te brengen.

De leden van de SP-fractie vragen voorts hoe het gebruik van de website tot nu toe wordt geëvalueerd. Wat is het bereik en voldoet dit aan de verwachtingen? Is bekend wat de samenstelling is van de groep bezoekers van deze website? Is de Minister voornemens om dit bereik uit te breiden, zo vragen de leden.

Uit de webstatistieken (in de afgelopen 12 maanden 1,7 miljoen bezoeksessies van gemiddeld bijna 3 minuten per bezoek, vooral tijdens schooluren) blijkt dat de site in het onderwijs goed gevonden en veel gebruikt wordt. Uit onderzoek van Oberon over het gebruik van de Canon blijkt dat 88% van de docenten in het primair onderwijs bekend is met de website. Ze gebruiken met name de filmpjes en afbeeldingen (99%), vensterplaten (77%) en de achtergrondinformatie voor docenten (76%). 89% gebruikt de website om klassikaal mee te werken (op het digibord) en 76% voor de lesvoorbereiding. In het voortgezet onderwijs kent 94% van de ondervraagde docenten de website. Ze gebruiken de website voornamelijk voor de filmpjes en afbeeldingen (93%). Driekwart van de ondervraagde docenten gebruikt de website bij de voorbereiding van de lessen. Het grootste deel van de ondervraagde docenten is tevreden over de informatie die ze gebruiken voor hun lessen en dat we website naar behoren werkt.²⁶

Inbreng van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie nemen met instemming kennis van het feit dat weer nieuwe vensters in de Canon zijn opgenomen. Zoals de Surinaamse antikoloniale schrijver, activist en verzetsheld Anton de Kom en gastarbeiders als vensters zijn toegevoegd, met de daarbij behorende aandacht voor de geschiedenis van Suriname, het Nederlandse slavernijverleden, en de migratiegeschiedenis van Nederland. Daarnaast stellen deze leden vast dat er in de Canon geen aandacht is voor de roze geschiedenis en seksuele diversiteit, terwijl Nederland hier een bijzondere en historische rol in heeft gespeeld. Zij vragen de Minister om hier bij een volgende herijking van de Canon aandacht voor te hebben.

Ik onderschrijf het belang van aandacht voor de roze geschiedenis en seksuele diversiteit zeer. Ik kan en wil echter geen toezeggingen doen over onderwerpen die bij een volgende herijking aan bod moeten komen, omdat een volgende commissie zich hierover zal moeten buigen.

²⁶ Oberon (2019), *De Canon van Nederland, vervolgonderzoek 2019/19*, p. 14 en 28.

De leden van de PvdA-fractie hebben voorts met verbazing kennisgenomen van het feit dat Willem Drees als grondlegger van de verzorgingsstaat niet langer als venster is opgenomen in de Canon. «Vadertje Drees» is de belichaming van de unieke sociale zekerheid die we in Nederland kennen. Zijn inzet voor bestaanszekerheid voor iedereen heeft een bijzonder vangnet opgeleverd, ouderen de AOW²⁷ en generaties geïnspireerd. Hij zou om deze reden niet mogen ontbreken als venster in de Canon. Hoe oordeelt de Minister hierover? Is zij voornemens om Willem Drees alsnog op te nemen in de Canon, zo vragen de leden.

De Canon is door een onafhankelijke commissie herijkt. Ongeacht het belang van Willem Drees voor de Nederlandse geschiedenis, kan en wil ik niet ingrijpen in de keuzes van de commissie.

Daarnaast hebben de leden van de PvdA-fractie vragen over de inbedding van de Canon in het onderwijs. Hoe verhoudt de Canon zich tot het curriculum.nu-traject?

De herijkte Canon loopt voor op het traject van de landelijke curriculumherziening. Zij hebben daarin wel goede afstemming gezocht met het ontwikkelteam Mens & Maatschappij van Curriculum.nu evenals met de betrokkenen bij de ontwikkeling van een historisch referentiekader.

Nu de herijkte Canon er ligt, is het nu eerst zaak dat er een historisch referentiekader wordt ontwikkeld dat rekenschap moet geven van de inhoud en systematiek van de herijkte Canon. In december 2020 wordt daar een preadvies voor gegeven, onder verantwoordelijkheid van SLO en in samenwerking met vakexperts en vakverenigingen. Vervolgens zal er in januari 2021 worden gestart met het maken van concept-kerndoelen, met de herijkte Canon en het preadvies voor het historisch referentiekader als input.

Op welke wijze zijn leraren en leerlingenorganisaties betrokken bij de totstandkoming van de Canon en de inbedding in het onderwijs?

De commissie-Kennedy had zich voorgenomen om twee veldraadplegingen te houden, één voor het primair onderwijs en één voor het voortgezet onderwijs. Door de coronamaatregelen hebben deze geen doorgang kunnen vinden, maar zijn er aantal digitale raadplegingen geweest met leraren en overige deskundigen. Een lijst met namen is te vinden in bijlage 3 van het rapport van de commissie-Kennedy.

Hoe worden leraren gefaciliteerd om de nieuwe Canon zijn beslag te laten krijgen in de klas, zo vragen de leden.

Naar alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn nieuwe Canonposters verstuurd inclusief een brief met informatie over de nieuwe Canon. In deze brief hebben de commissieleden Marjan de Groot-Reuvekamp (voor het primair onderwijs) en Hanneke Tuithof (voor het voortgezet onderwijs) aangegeven dat zij bereid zijn om didactisch advies te geven aan scholen. Hiervoor ben ik hen dankbaar. Ook is de website vernieuwd waarop allerhande tips staan voor audiovisueel materiaal en excursies. Zo worden leraren met materiaal en advies toegerust op de implementatie van de herijkte Canon. Het komende jaar wordt de website nog verder uitgebreid en nog beter zichtbaar gemaakt.

---

²⁷ AOW: Algemene Ouderdomswet

Inbreng van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de herijkte Canon en de beleidsreactie van de Minister.

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister te reageren op de opmerking van de commissie dat zij een meerstemmige benadering veel vruchtbaarder vindt dan het blindstaren op de zon- of schaduwkanten. Deze leden vragen of de Minister de inzet deelt dat bij de opdrachtverlening voldoende aandacht voor positieve en negatieve aspecten centraal moet staan en dat niet eenzijdig aandacht gevraagd moet worden voor positieve of negatieve aspecten.

Ik kan me helemaal vinden in de opmerking van de commissie.

De leden van de SGP-fractie vragen een nadere duiding van de verwachtingen aan het gebruik van de Canon op grond van de kerndoelen. Deze leden constateren dat de kerndoelen specifiek aangeven dat de vensters dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken, terwijl de commissie ook een sterk accent zet op het belang van de hoofdlijnen. Kan de Minister bevestigen dat bij de Canon primair de vensters centraal staan en dat de hoofdlijnen als mogelijk hulpmiddel voor scholen dienen, zo vragen de leden.

Ja, dat kan ik bevestigen. In de huidige formulering van de kerndoelen staat dat de vensters dienen als uitgangspunt. De zeven hoofdlijnen zijn een thematisch hulpmiddel voor scholen om de Canonvensters te ordenen, maar zijn niet een verplicht ordeningsprincipe.

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister in te gaan op de samenhang tussen de periodieke herijking van zowel de Canon als de kerndoelen. In hoeverre is de Minister van mening dat deze herijking in de toekomst gelijktijdig dienen te gebeuren, zo vragen de leden.

De commissie-Kennedy beveelt aan dat de Canon eens in de tien jaar herijkt dient te worden. Het onderwijs is immers gebaat bij continuïteit en stabiliteit. Ik ga mee in deze redenering en zal dit herijkingsritme aanhouden.

Over het herijkingsritme van de kerndoelen heeft de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media aangegeven toe te willen werken naar een systematiek van periodieke herijking, in lijn met het advies van de Onderwijsraad.²⁸ Een advies over hoe die systematiek er precies uit moet komen te zien, is onderdeel van de taakomschrijving van de recent ingestelde wetenschappelijke curriculumcommissie.²⁹ Het is aan hen om in dit advies ook rekenschap te geven van het herijkingsritme van de Canon en te adviseren in hoeverre deze (meer) gelijktijdig dienen te gebeuren.

De leden van de SGP-fractie vragen op welke wijze de herijkte Canon een rol kan vervullen bij de eindtermen voor het inburgeringsonderwijs. Heeft hierover inmiddels afstemming plaats gevonden met de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, zo vragen de leden.

In het regeerakkoord staat dat de Canon wordt uitgereikt aan jongeren die de leeftijd van 18 jaar bereiken en aan personen die het Nederlanderschap verwerven. De naturalisatieceremonie die verbonden is aan het verwerven

²⁸ Kamerstuk, 31 293, nr. 495.

²⁹ Zie voor de taakomschrijving: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043948/2020-07-28>

van het Nederlandschap is een taak van de gemeente. Ik ben daarom met de VNG en de stichting entoen.nu in gesprek over de manier waarop de Canon tijdens de naturalisatieceremonie kan worden uitgereikt. In een aantal gemeenten gebeurt dit overigens al.